

**KONUŞMADA KÜLTÜR ŞOKUNUN SEBEPLERİ VE ÇÖZÜM
YÖNTEMLERİ
(RUS DİLİNDEKİ BELİRTİSİZ ZAMİR ÖRNEKLERİYLE)
CAUSES OF CULTURE SHOCK IN SPEECH AND SOLUTION
METHODS
(WITH EXAMPLES OF INDEFINITE PRONOUNS IN RUSSIAN
LANGUAGE)**

DOI: 10.33404/anasay.1092851


Çalışma Türü: Araştırma Makalesi / Research Article¹


Ali AKYAR* - İbrahim Hakkı SOLMAZ**

ÖZ

Modern toplumun gelişiminde küresel eğilimler, bireyin entelektüel ve etkinlik potansiyelinde bir artışa ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaçları gidermenin en önemli yöntemlerinden biri, mesleki faaliyetleri için öğrencilere iki ya da üç dil öğretiminde büyük önem taşıyan dil eğitim sisteminin modernleşmesiyle gerçekleştirilebilir.

1- Makale Geliş Tarihi: 24. 03. 2022 Makale Kabul Tarihi: 21. 05. 2022

* Arş. Gör., Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü (Ardahan, Türkiye), aliakyar@ardahan.edu.tr, ORCID ID  <https://orcid.org/0000-0002-1134-4285>

** Arş. Gör., Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü (Ardahan, Türkiye), ibrahimhakkisolmaz@ardahan.edu.tr, ORCID ID  <https://orcid.org/0000-0001-5042-2621>

Ruşçanın ve Türkçenin çeşitliliği, her zaman hedef dilin iletişim normlarının özümsemesinin kalitesini etkiler. Bu bağlamda, öğrenme sürecinde öğrencilerin bazı zorluklarla karşılaşabilecekleri ve öğretmenin mesleki faaliyetinin bu zorlukların üstesinden gelmeye ve önlemeye yönelik olması gerektiği dikkate alınmalıdır. Sosyologların kültür şoku, dilbilimcilerin ise dil girişimi olarak adlandırdığı yabancı dil öğreniminde telaffuz becerisi oluşturmada ortaya çıkan bazı sorunlar da bunlardan biridir. Bu zorlukların analizi yapılmış ve genel olarak psikolojik, metodolojik ve dilbilimsel olarak üç gruba ayrılmıştır.

Yabancı dil öğretiminde doğru telaffuz (*orfoepik*) konusunda çalışmalar yapan dilbilimcilerin ifadelerinden yola çıkılarak, çalışmamızda telaffuz becerisini doğrudan etkileyen konuşmadaki kültür şokunu oluşturan sebepler açıklanmış ve bu zorlukların üstesinden gelmek için ve dil öğretimi ortamlarında doğru telaffuz becerisi oluşturmak için başvurulabilecek bazı yöntemler belirlenmiştir. Ayrıca bu yöntemler Rus dilindeki belirtisiz zamirlerle örneklendirilmiş ve sözcüklerin telaffuzunda oluşabilecek sorunlar belirtilip, doğru aktarımın nasıl uygulanacağı açıklanmıştır.

Çalışmamızın amacı, Türkiye’de Rusça öğrenim gören öğrencilerin Rusça kelimelerin doğru telaffuzu konusunda yaşadığı sıkıntıların sebeplerini analiz etmek ve sorunun çözümü için özellikle Türk öğrencilere Rusça öğretirken konuşmada kültürel şoku aşmanın bir yolu olarak linguodidaktik yaklaşımların kullanımının özelliklerini ele almaktır.

Anahtar Kelimeler: Telaffuz Becerileri, Karşılaştırma, Konuşmadaki Kültür Şoku, Fonemik İşitme.

ABSTRACT

Global trends in the development of modern society require an increase in the intellectual and activity potential of the individual. One of the most important solutions to these needs can be realized by modernizing the language education system, which is of great importance in teaching students two or three languages for their professional activities.

The diversity of the Russian and Turkish languages always affects the quality of the assimilation of the communicative norms of the target language. In this context, it should be taken into account that students may encounter some difficulties in the learning process and that the professional activity of the teacher should be aimed at overcoming and preventing these difficulties.

Some of the problems that arise in creating pronunciation skills in foreign language learning, which sociologists call culture shock and linguists call language interference, are one of them. These difficulties were analyzed and broadly divided into three groups as psychological, methodological and linguistic.

The causes of culture shock in speech that directly affect pronunciation skills are explained, based on the statements of linguists who work on correct pronunciation (orphoepic) in foreign language teaching and some methods that can be applied to overcome these difficulties and to create correct pronunciation skills in language teaching environments are determined. In addition, these methods are exemplified by the indefinite pronouns in the Russian language and the problems that may occur in the pronunciation of the words are specified and how to apply the correct transfer are explained.

The aim of our study is to analyze the reasons for the problems experienced by students studying Russian in Turkey in the correct pronunciation of Russian words, and to discuss the features of the use of linguodidactic approaches as a way to overcome culture shock in speech, especially when teaching Russian to Turkish students.

Keywords: Pronunciation Skills, Comparison, Culture Shock in Speech, Phonemic Hearing.

Giriş: Konuşmada Kültür Şokuna Sebep Olan Zorluklar

Konuşmadaki kültür şokunun ortaya çıkmasının temel sebepleri, eğitim gören kişinin artikülasyon aparatlarının hazırlanmamış olması yani sesin oluşmasını sağlayan organların ses çıkarırken yanlış pozisyona girmiş olmasından, fonemik işitmelerinin oluşmamasından ve öğrenilen dildeki dilbilimsel deneyim eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

Ruşçayı yabancı bir dil olarak öğrenme bağlamında, bize göre, öğrencilerin iki dilli olma yeteneklerini geliştirmek için mevcut filolojik deneyimi kullanma ihtiyacını harekete geçiren konuşma ve dilsel durumların oluşturulması büyük öneme sahiptir. Bu bağlamda, Türk öğrencilerin Rusça eğitim süreçlerinin etkili olması, eğitimi veren öğreticinin öğrencilerin bilişsel alanlarının özelliklerinden ne kadar haberdar olduğuna, Rus dilini ve konuşma fenomenlerini öğrenme esnasında ortaya çıkabilecek sorunları öngörüp, bu konuda bir çözüm yolu bulmasına bağlıdır.

Yabancı dil öğreniminde ve öğretiminde karşımıza çıkabilecek zorluklar aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

Psikolojik zorluklar: Yabancı dil öğreniminde ortaya çıkan bu zorluk biçimi, dil öğreniminde iç ve dış motivasyon alanlarının oluşmamasından kaynaklanmaktadır.

İç motivasyon, öğrencinin gelecekte mesleki faaliyetlerini yürütmede bir araç olan Rus dilini öğrenimine ilişkin arzusu, çabası ve farkındalığı olarak tanımlanabilir.

Dış motivasyonu ise G.N. Hamedova “*alınan bilgiyle doğrudan ilişkisi olmayan ve bilişsel olmayan (öğrenim amacıyla ilgisi olmayan) ihtiyaçların gerçekleşmesi*” olarak tanımlamaktadır (2012, s. 280).

Genel olarak psikologlar ve dilbilimciler yabancı bir dil öğrenmede pozitif motivasyon oluşturma öneminde vurgu yapar. Öğrenciye dil öğretiminde pozitif motivasyon alanı oluşturmak için eğitimcinin çok kültürlü olması, öğrettiği dile hakimiyeti, mesleki nitelikleri ve motivasyon yapısı bilgisinin eksiksiz olması gerekmektedir. Ayrıca bu özellikleri taşıyan eğitmenin profesyonelliğinden ve de disipline edilmiş eğitimin sosyal ve kişisel öneminden öğrencinin etkilenmesi pozitif motivasyon oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır (Devletov, 2012, s. 119).

Olumlu bir motivasyona sahip öğrencinin, yabancı dil öğreniminde ortaya çıkan kültür şoku gibi olumsuz durumların üstesinden gelmesi daha kolay olacaktır.

Yabancı dil öğreniminde ortaya çıkacak olumsuz durumların başında R.R. Devletov’un (2012, s.48) ifadesiyle “*yabancı bir fonetik sistemle doğrudan alakası olan öğrencinin dinleme becerilerindeki eksiklik*” gelmektedir. Bu olumsuz durumun temel sebepleri arasında ana dil ve öğrenilen ikinci yabancı dil arasındaki dilbilimsel uyumsuzluk, daha doğru bir ifadeyle telaffuz uyumsuzluğu gösterilebilir (Sheremet, 2015, s.22). Bu açıdan bakıldığında, Rus dilini öğrenen öğrencilerin Rus dilindeki vurgu yapısına büyük önem göstermeleri gerekmektedir. Vurguya dikkat edilmeden yapılan telaffuzlar, kelimenin farklı bir anlama karşılık bulmasına neden olabilir. Örneğin: “*нэкто [н’экта]*” sözcüğünün cümle içerisinde telaffuz edilirken *[н’иктэ]* olarak okunması dinleyicinin “*birisi*” anlamında kullanılan *нэкто* sözcüğü yerine “*hiç kimse*” anlamında

kullanılan **нуктó** sözcüğü olarak algılanmasına sebep olur. Bu durum yanlış telaffuza sebep olduğu için yanlış anlamlar ortaya çıkar.

Dilbilimsel zorluklar (dilsel zorluklar): Bu sınıflandırmada ana dili Türkçe olan öğrencilerin yabancı bir dil olarak Rusça öğrenimlerinde Rus dilinin kelime dağarcığını, fonetiğini ve morfolojisini öğrenirken meydana gelebilecek sorunlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu sorunun çözümü üzerinde çalışırken, öğrencinin ana dilinin (Türkçenin) Rusça öğrenimindeki başarısına etkisini dikkate almak gereklidir. Soydaş olmayan dillerin öğreniminde, dil sistemlerindeki farklılıkların neden olduğu çelişkiler ortaya çıkmaktadır. Bu durumda, dil (Rusça) öğreniminde doğru telaffuz kurallarının benimsenmesi üzerinde ana dilin (Türkçe) olumsuz bir etkisi, dilbilimsel terimiyle bir **dil karışması (interfrence)** meydana gelir. **Dil karışması (interfrence)**, öğrencilerin dil öğrenme becerileri elde etmek zorunda kaldıklarında ve tüm dilsel faaliyetlerin yeniden yapılandırılmasının sonucunda ortaya çıkan çok yönlü bir olgu olarak düşünülmelidir.

Telaffuz öğreniminde bilimsel yaklaşımları araştıran E.K. Timofeyeva “*fonetik açıdan dil karışması adı altında ikinci dil sisteminin ihlali ve konuşmacının fonetik sistem bilincindeki ve iki dil telaffuz kurallarındaki etkileşim sonucunda meydana gelen sistem kuralları olarak anlaşılması gerektiğini*” düşünmektedir (2008, s.189).

Bu açıklamayı, *eşzamanlı/senkronize olma (synchronism)* kurallarının Rusçada gözlemlenmezken, Türkçede kullanılmasının ayırt edici bir özellik olarak örnek gösterebiliriz. Bu nedenle Türk öğrenciler, ana dillerindeki filolojik deneyimleriyle hareket ederek Rusça kelimeleri telaffuz ederken aşağıda verilen örnekteki gibi yumuşak sesleri sert seslerle değiştirip okumak gibi hatalara düşebilirler: “*когда-нибудь*= [кАгда н’и^е буд], *сколько-то* = [скодкА-тѣ].”

Metodolojik (yöntemsel) nitelikteki zorluklar; bu zorluk durumu özellikle **karşılaştırma yönteminin** kullanılmasıyla ortaya çıkmaktadır. Çalışmamızda **karşılaştırma yöntemi** iki dillilikte dil ve konuşma materyallerini tanımlama yöntemlerinden biri olarak kullanılacaktır. Farklı sistemlere sahip dillerin öğretiminde karşılaştırma yönteminin uygulanması R.R. Devletov tarafından araştırılmış ve açıklanmıştır. Devletov, bu yöntemi uygulama terimlerini üç gruba ayırmıştır:

a) Öğretilecek dillerin ses sisteminin belirgin özellikleri ve genel tipolojisinin belirlenmesi.

b) Dil öğretimi ile eş zamanlı olarak dilsel kavrama araçlarının genele yayılması.

c) Bu dilleri açıklayan genel bir sistem (2012, s. 39).

Örneğin Rus dilindeki belirtisiz zamirler soru ve ilgi zamirlerine “*не-, кое-, -то, -либо* ve *-нибудь*” ilgeçleri getirilerek yapılırken, Türkçede belgisiz sıfatlara, soru zamirlerine ve zarflara iyelik eklerinin getirilmesiyle oluşmaktadır (Korkmaz, 2003, s.433).

Башка insanlar → Başkaları

Базı konular → Bazıları

Кто (Kim?) → Кто (Birisi)

Что (Ne?) → Что-то (Birşey)

Doğru Telaffuz (Orfoepik) Eğitimi İçin Uygulanacak Dilbilimsel Yöntemler

Araştırmanın konusunu oluşturan bilimsel-metodik zorlukların analizi ve N.D. Galskova (1987, s. 36), V.A. Kurinskiy (1994, s. 104) ve M.F. Fomiçeva (1980, s. 199) gibi dilbilimcilerin çalışmaları bizlerin şu sonuca varmasını sağlamıştır: Yukarıda bahsettiğimiz zorlukları aşabilmek, eğitim-öğretim sürecinde hangi dil eğitim yöntemini kullanacağımıza bağlıdır. Bu yöntemleri inceleyecek olursak:

N.D. Galskova'nın (1987, s. 27) tekniği olan *akustik yöntem, artikülasyon* genel hatlarıyla bilinçli bir özümsemeye değil, işitsel konuşma algısına destek sağlar. Seslerin özümsemesi konuşma yapılarında veya konuşma modellerinde izolasyona uğramaz, sadece konuşma esnasında izolasyona uğrar. Bu durumda fonetik becerinin iyi olması çok önemli değildir. Örneğin; belirtisiz zamirleri öğretirken şu yöntemler uygulanmalıdır:

1. Kelimeyi dinleyiniz. Hangi zamirin ismin tamlama durumunda (в форме родительного падежа) kullanıldığını belirtiniz: *Кто-то, некто, чего-нибудь, кое-что*.

2. *Eşdizimleri* dinleyiniz. Belirtisiz zamir kullanılan bir sözcük duyduğunuzda ellerinizi çırpınız:

-Никто не пришел, мой телефон, ваши книги, чей-то карандаш.

-Hiç kimse gelmedi, benim telefonum, sizin kitaplarınız, kimin kurşun kalemi.

Artikülasyon (*boğumlanma*) yönteminin uygulanmasında ana dil ve yabancı dillerdeki farklı artikülasyon olgularının özümsemesine vurgu yapılır.

Artikülasyon yönteminin temel kullanım şekilleri şöyledir:

- 1) Her ses için ayrı ayrı çalışmak,
- 2) Seslerin telaffuzunda konuşma araçlarının çalışma mekanizmasına dikkat etmek (özellikle dil organına).
- 3) **Akustik** becerileri ve **artikülasyon** becerilerini farklı farklı oluşturmak.

Telaffuz eğitiminde, *akustik* ve *artikülasyon* yöntemlerinin dışında **ayırt etme yöntemi** ön plana çıkmaktadır. Görsel, işitsel ve kinetik gibi farklı analizörlerin uygulanmasını sağlar.

Ayırt etme yöntemini kullanmak bir taraftan fonemik işitme ve konuşma becerisini geliştirirken diğer taraftan öğrenilen seslerin artikülasyon özelliklerinin özümsemesini sağlar. Ama ayırt etme yönteminde, karşılaştırılan seslerin artikülasyonundaki konuşma organı aparatlarının çalışmalarının adım adım incelenmesi ve açıklanmasına pek fazla önem gösterilmemektedir. Bu sorun **analitik taklit yönteminin** desteğiyle çözülür. Bu yöntemin uygunluğunu araştıran M.F. Fomiçeva uygulamasının sonuçlarını şöyle adlandırır: “*Bu yöntemler yeni ses örneklerinin üretilmesidir* (artikülasyon ve imitasyonun açıklaması)” (1980, s. 66). Fomiçeva’nın uygulaması sayesinde gelecekteki filologlar konuşma organı aparatlarının işleyişine özen gösterecek ve ses örneklerinin tekrar edilmesiyle fonemik işitme ve telaffuz becerilerini geliştireceklerdir.

Otodidaktik yöntem yukarıda anlatılan yöntemlerden farklıdır. Bu fark öncelikle, bu yöntemin öğrenci kitlelerinde kullanılmasının uygun olup olmadığı ile alakalıdır. Bu yöntem, yabancı dil telaffuzunda karşılaşılan konuşma ve dilsel engellerin önlenmesine ve aşılmasına yöneliktir. Öğrencinin hece, kelime ve cümle üretiminde kendi zihnini kendisinin belirlediği ve fonetik, dilbilgisi ve sözdizimsel hatalarıyla konuşma kalitesini kendisinin belirlediği, V.A. Kurinskiy’in (1994, s.57) terimi ile, *odaklanma yasası* bu yöntemin temelinde yer almaktadır.

Örneğin, Rus dilindeki “-**чм**-” harfleri bir araya geldiğinde [**u**] sesi olarak okunmaktadır. Ama Rus dili öğrenen Türk öğrenciler bu harflerle yazılmış bir kelimeyi telaffuz ederken yanlış ses kullanabilmektedirler: *Кое-чмо хочу тебе сказать.* = [*Къѣ чмъ хлч’у т’уеб’э склзат’*]. Bu örneği kullanacak eğitimcilerin öğrencilere önceden bu sesin doğru telaffuzunu vermesi ve daha sonra bu harflerin birleşiminden hangi sesin çıktığını sorması gerekmektedir.

Böylelikle, bu yöntemin uygulanması öğrencilerin kinestetik hareketlerinin bilinçli bir şekilde düzenlenmesi ve dikkatlerinin belirli bir yansıma sözcük mekanizmasına yoğunlaşması sonuçlarını ortaya çıkarır. Bu durum, öğrencilerin iletişim becerileri kurmada *otodidaktik* yöntemin önemli bir koşul olduğunu göstermektedir.

İletişimsel yöntem, orfoepik (doğru telaffuz) çalışmanın uygulanmasında büyük rol oynar. T.V. Zhuriy (2008, s. 58) uzmanların araştırmalarını temel alarak, konuşmacının dinleyici için anlaşılır bir ifade kullanma yeteneğini etkileyen fonetiğin eşiği diye adlandırılan konuşmanın netliğini artırmada bu yöntemin önemine vurgu yapmaktadır.

Ancak konuşmacının anlaşılması ve ifadenin özünün etkilenmesi durumunda fonetik hataların olmasına müsaade eden *tahmini yöntemi* (аппроксимированный подход) kullanmak en doğrusudur. Yabancı dil olarak başlangıç düzeyinde Rusça öğrenen bir öğrencinin konuşmadaki kültür şokunu engelleyecek en etkili yöntemlerden birisi tahmini yöntemdir. Bu yöntem öğrencinin yanlış konuşmasından veya yanlış telaffuzundan kaynaklanacak kaygılarını gidermede önemli ve etkili bir yöntem olarak kullanılabilir.

İncelenen bu yöntemlerin dil eğitimi açısından önemli bir yere sahip olduklarını düşünmekteyiz. Bu yöntemlerin uygulanması Rusça-Türkçe dil eğitimi bağlamında etkili bir doğru telaffuz (*orfoepik*) beceri eğitimi sağlayacaktır.

SONUÇ

Çalışmamızda dil öğreniminde ve öğretiminde yaşanan en büyük sorunlardan biri olan konuşmada *kültür şokunun* diğer bir ifadeyle *dil girişiminin* (*interfrence*) sebepleri ve bunların dilbilimciler tarafından bulunan çözüm yöntemleri ortaya konulmuş, Rus dilindeki belirtisiz zamirler vasıtasıyla örneklenilip konunun daha anlaşılır olması sağlanmıştır.

Çalışmamızın konusunu oluşturan bu sorunun sebepleri genel olarak psikolojik, metodolojik ve dilbilimsel olarak üç ana başlık altında irdelenmiş ve

bu sorunların çözümleri için *akustik, artikülasyon, analitik, otodidaktik, iletişimsel* ve *tahmini* yöntemler ele alınıp açıklanmıştır. Rusçayı yabancı dil olarak öğrenen Türk öğrencilerin telaffuzda yaşamış oldukları sıkıntılar göz önüne alındığında, bize göre öğrencilerin konuşmadaki kültür şokunu en aza indirebilmesi için diğer yöntemlere nazaran, tahmini yöntemi kullanması daha etkili ve hızlı bir çözümlemeyi mümkün kılacaktır. Bu yöntemlerin uygulanması halinde öğrencilerin yabancı dil olarak Rusça öğrenimlerinde daha başarılı olacakları düşünülmektedir.

Etik Beyan

“Konuşmada Kültür Şokunun Sebepleri ve Çözüm Yöntemleri” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu araştırma etik kurul kararı zorunluluğu taşımamaktadır. Makale, Etik Kuralları Yayın Etiği Komitesinin (Committe on Publication Ethics - COPE) yazar, hakem ve editörler için belirtilen kurallardan yararlanılarak oluşturulmuş olan Anasay dergisi etik kuralları çerçevesinde yazılmıştır.

KAYNAKÇA

Devletov, R.R. (2012). *Teoretiko- metodicheskiye osnovi obucheniya budushih uchiteley načalnih klassov krimskotatarskomu yazıku v usloviakh trilingvalnoy reşevoy sredi: dis. d. Ped. N.:* 13.00.04/ Remzi Refikovich Devletov.-Sinferopol.

Fomicheva, M.F. (1980). *Vospitaniye u detey pravil'nogo proiznosheniya: Posobiye dlya uchitelya. – 3-ye izd., pererab. i dop. / Mariya Fedorovna Fomicheva. – M.: Prosveshcheniye.*

Galskova, N.D. (1987). *Povishenie effektivnosti kontrolya pri differenti-rovannom obuchenii/N.D. Galskova, V.M. Shapovalova//İnostrannie yazıki v shkole, № 4.*

Hamedova, G.N. K probleme formirovaniya motivatsii izucheniya inostrannogo yazıka u studentov neyazykovykh spetsial'nostey / G.N. Khamedova. – KiberLeninka: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-probleme-formirovaniya-motivatsii-izucheniya-inostrannogo-yazyka-u-studentov-neyazykovyh-spetsialnostey> (21.01.2022)

Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kurinskiy, V.A. (1994). *Avtodidaktika : kult.-uçeb.pos. / A.V. Kurinskiy. – M.: Sentr «Avtodidakt».*

Sheremet, O.V. (2015). *Podgotovka budushchikh uchiteley nachal'nykh klassov k orfoepicheskoy rabote v usloviyakh trilingval'noy uchebnoy srede: dis. ... k.ped.n. : 13.00.04 / Ol'ga Vital'yevna Sheremet. – Simferopol'.*

Suçin, H. (2007). *Öteki Dilde Varolmak.* İstanbul: Multilingual.

Timofeyeva, E.K. (2008). *Trehstoronnyaya interferentsiya: lingvokul'turologicheskiy i foneticheskiy aspekty obucheniya kitayskikh studentov angliyskomu yazıku v Rossii.* Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta. Yazık i literatura.

Zhuriy, T.V. (2008). Obucheniye proiznosheniyu v istorii otechestvennoy i zarubezhnoy metodiki prepodavaniya. *Izvestiya Rossiyskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta im. AI Gertsena.*

Zhurynska, L.M. (1999). Pedahohichni umovy upravlinnya samostiynoyu robotoyu studentiv vyshchyykh zakladiv osvity: avtoref. dys. ... kand.ped.nauk : spets. 13.00.04. – Teoriya i metodyka profesiynoyi osvity / L.M. Zhurynska. – K.